

Kvarnbäckprojektet i Nynäshamn

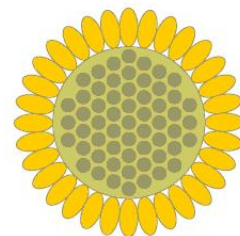
- Inventering av lantbruk och industriområden

RAPPORT

MILJÖ

20 Februari 2015

Per Gröning

**SÖDERTÖRNS
MILJÖ- & HÄLSO-
SKYDDSFÖRBUND**

136 81 Haninge
BESÖKSADRESS
Rudsjöterrassen 5
TELEFON 08-606 93 00
FAX 08-606 93 01
E-POST
miljokontoret@smohf.se
www.smohf.se

Sammanfattning

Förbundets miljöskyddsavdelning genomförde under oktober 2014 ett tillsynsprojekt, där industrier och jordbruksföretag inom Kvarnbäckens avrinningsområde inventerades med avsikt att hitta eventuellt nytillkomna verksamheter och bedriva tillsyn av dessa enligt miljöbalken. Ett annat syfte har varit att genom tillsyn minska avrinning av gödande näringsämnen och miljöfarliga substanser till Nynäsviken i Nynäshamns kommun.

Förbundet har i projektet varit i kontakt med 27 för oss nya företag. Totalt beslutade vi om 26 förelägganden fördelade på tio företag. Som mest fick ett företag föreläggande att åtgärda sex olika brister. Ett företag förbjöds att släppa ut tvättvatten till dagvattennätet. Föreläggandena bestod av att:

- Anlita avfallstransportörer som har tillstånd att transportera bort avfall eller att anmäla egna transporter av avfall.
- Låta undersöka föroreningar i utgående tvättvatten.
- Förvara flytande kemikalier och flytande farligt avfall invallat.
- Märka behållare för avfall med innehåll.
- Skapa rutiner i egenkontrollen.

Ingen brist resulterade i åtal eller miljöstraffavgift men ett beslut om förbud fattades. Ingen oanmäld anmälningspliktig verksamhet påträffades. En mindre nystartad verksamhet med mellanlagring av avfall upptäcktes inom Älby vattenskyddsområde. Avfallsverksamhet är inte tillåten inom vattenskyddsområde och efter påpekande om detta avvecklades verksamheten. Ett mindre antal nya miljöfarliga verksamheter har påträffats vid inventeringen.

Ett mindre antal nya miljöfarliga verksamheter har påträffats vid inventeringen. För att Nynäsviken ska erhålla en god ekologisk status till år 2021 krävs stora minskningar av tillförsel av näringsämnen från jord- och skogsbruk. Troligen behövs även åtgärder som minskar avgången av fosfor från bottensediment i Nynäsviken samt minskad tillförsel av näringsämnen från omgivande hav. En anlagd damm eller våtmark skulle dock relativt snabbt kunna minska tillförseln av näringsämnen till viken.

Inledning

Förbundet har tidigare inventerat ett antal industriområden i våra kommuner med avsikt att hitta eventuellt okända verksamheter som behöver tillsyn. Under senare år har förbundet inventerat verksamheter inom ett par avrinningsområden med avvattning till olika vattenförekomster som är definierade av Vattenmyndigheten.

Bakgrund

De flesta vattenförekomster vid Svealandskusten har av Vattenmyndigheten bedömts ha måttlig ekologisk status, och att den enligt miljö kvalitetsnormen måste förbättras. Avrinningsområde som vi inventerade i 2014 års områdesprojekt har avrinning till vattenförekomsten Nynäsviken vars kvalitetskrav är att god ekologisk status ska uppnås år 2021. De miljöproblem som Nynäsviken har är främst övergödning och syrefattiga förhållanden.

Förbundets ambition är att minst en aktivitet riktad mot vattenförekomster ska genomföras varje år. Projektet syftar även till att miljö kvalitetsnormen ”God status” ska kunna uppnås för Nynäsviken till år 2021 genom att utsläpp av näringsämnen, partiklar och andra miljöstörande föroreningar minskar.

I 2014 års områdesinventering har förbundets miljöavdelning inspekterat jordbruksverksamheter, verkstäder och industrier belägna inom ett avrinningsområde som vi kallar Kvarnbäckens avrinningsområde i Nynäshamns kommun. Se karta på sidan 5.

Syfte

Syftet med inventeringarna var till stor del att hitta okända källor till förorening av mark och dagvatten med avrinning till Nynäsviken. Syftet var också att förbättra verksamheternas egenkontroll som kan leda till minskad risk för spill utsläpp, samt att hitta nya anmälningspliktiga verksamheter. Föroreningarna består till stor del av gödande ämnen och bekämpningsmedel från jord- och skogsbruk, eller föroreningar som tungmetaller eller kolväten vilka uppstår inom industriområden. Föroreningarna hamnar i mark och dagvatten som rinner till Kvarnbäcken och vidare till vårt studerade ytvattenområde Nynäsviken.

Metod

Den valda arbetsmetoden har varit att utifrån vattenförekomsten Nynäsviken definiera det landområde som har avrinning via Kvarnbäcken till Nynäsviken. De företag som vi sedan tidigare har kännedom om innanför avrinningsområdet har sorterats bort eftersom vi inte haft för avsikt att besöka dem utom i undantagsfall där det har varit påkallat att göra uppföljande inspektioner.

Avdelningens inspektörer och avdelningschef deltog i inventeringen, rapport-skrivning och uppföljning. Inventeringslagen bestod av två inspektörer som kontaktade de för oss obekanta företagen genom att knacka på verksamheternas dörrar för en kort inspektion, med undantag för jordbruksföretagen och Nynäshamns Järnvägsmuseum som först kontaktades via telefon och därefter besöktes därefter i fält. Följande industriområden besöktes: järnvägs museet och en mindre verksamhet längs järnvägsspåret, södra, östra och västra Rappsta industriområde. Inom Kalvö industriområde besöktes två för oss nya verksamheter, men inte fler eftersom området har inventerats tidigare. Inom Älby industriområde besöktes några kända, men ej tidigare besökta verksamheter. Verksamheter inom Vansta industriområde besöktes liksom lantbruken i avrinningsområdet. Ett par uppföljande inspektioner utfördes inom södra Rappsta. Inspektionerna utfördes under tiden 29-30 oktober 2014.

Förbundets checklista från tidigare industriinventeringar användes. Vid besök på lantbruk användes avdelningens checklista för lantbruk.

De viktigaste kontrollpunkterna i checklistorna för miljöfarliga verksamheter är:

- hantering av processavloppsvatten,
- dagvattenhantering,
- kemikaliehantering,
- hantering av avfall och farligt avfall,
- egenkontroll.

De viktigaste kontrollpunkterna i checklistan för lantbrukstillsynen är:

- egenkontroll
- lagringskapacitet för gödsel samt spridning
- växtodlingsplan, beräkning av grödans kväve- och fosforbehov,
- stallgödselns kväve och fosfor innehåll, samt frågor om hur maxgivan av fosfor inte ska överskridas,
- bekämpningsmedel.

De flesta lantbruk inom avrinningsområdet har förbundet varit i kontakt med tidigare, därför kontaktade vi endast de tre jordbruksföretag inom området som vi tidigare inte varit i kontakt med.

Tillsynsbesök som pågått under mer än 15 minuter har räknats som en inspektion. De har diarieförts och fått en skrivelse eller ett föreläggande. Korta besök utan anmärkningar debiteras inte.

Avrinningsområde

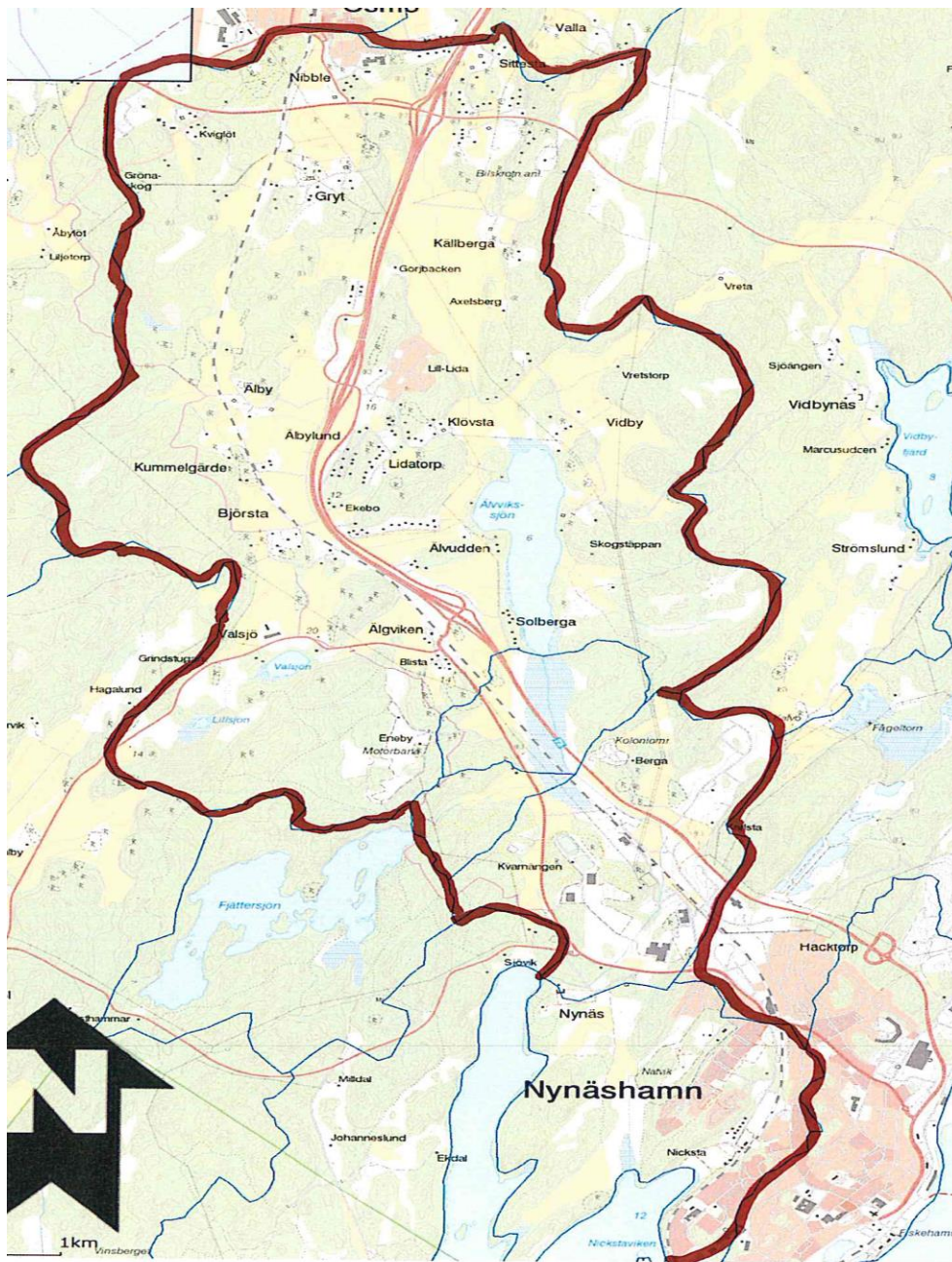
Kvarnbäckens (Kvarnåns) avrinningsområde är beläget mellan södra Ösmo samhälle och de norra delarna av Nynäshamns tätort. En stor del av området upptas av vattenskyddsområdet för Nynäshamns reservvattentäkt. Området består av en mäktig isälvsavlagring som fungerar som ett grundvattenmagasin. Magasinet utgjorde till nyligen huvudvattentäkt för Nynäshamns tätort.

Isälvsavlagringen består av grus, sand och morän som bitvis överlagras av täta jordlager som lera och silt. Området genomkorsas av väg 73 och järnvägen. Lera och siltjordar skyddar underliggande grus- och moränjord från diffusa utsläpp och eventuellt spill och större utsläpp vid olyckor längs väg 73. Där täta jordlager saknas längs vägen har vägghållaren Trafikverket i samband med att motorvägen byggdes placerat syntetiska spärrskikt.

Kvarnbäckens avrinningsområde sträcker sig i väster fram till Fjättersjön och norrut, cirka 1 km parallellt med järnvägen till Vansta industriområde. I öster begränsas området av ett skogsområde som sträcker sig från Sittesta i norr, via skogsområdet öster om Älvvikssjön, till ett bergsområde söder om Kalvö industriområde samt Kvarnvägen. Bäckens mynnar i den inre delen av Nynäsviken som av Vattenmyndigheten har bedömts ha en måttlig ekologisk status. Nynäsvikens kvalitetskrav enligt miljökvalitetsnormen är att god ekologisk status ska nås senast 2021.

Både grundvattnet i vattenskyddsområdet och Nynäsvikens vatten har skyddsbehov. Trafikverket har i samband med ombyggnaden av väg 73 anlagt några mindre dagvattendammar längs motorvägen för rening av dagvatten som kan vara förorenat på grund av att det kommer från vägbanan. Andra reningsanordningar för rening av dagvatten saknas inom avrinningsområdet. Kvarnbäckens vatten mynnar i Nynäsviken utan någon föregående rening. Övriga avrinningsområden i Nynäshamns tätort har dagvattenavrinning till Alhagens våtmark som erbjuder en god dagvattenrening innan avrinning sker till vattenförekomsten Mysingen.

Vi inventerade även industriområden och verksamheter längs Nickstabadsvägen med avrinning mot Nickstaviken, en del av vattenförekomsten Nynäsviken.

Kvarnbäckens avrinningsområde

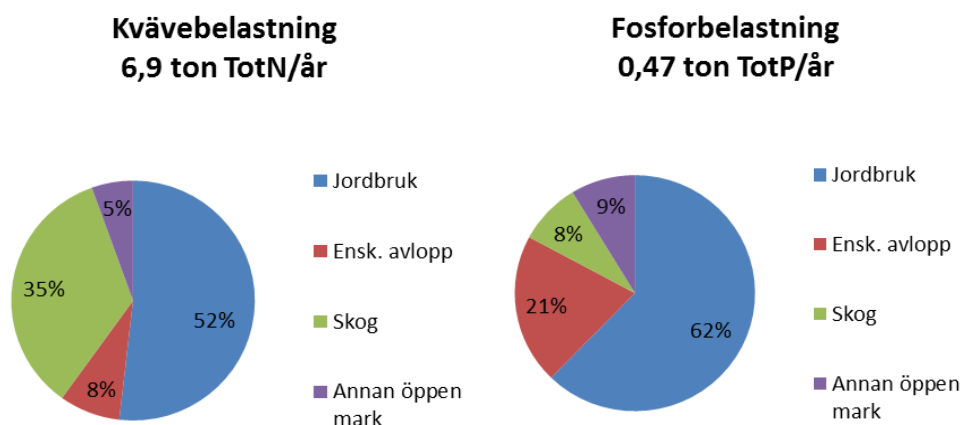
Kustvattenförekomst Nynäsviken

Nynäsvikens miljöproblem är övergödning och i vissa fall syrefria bottenförhållanden. Även användning av bekämpningsmedel är ett miljöproblem eftersom de utgör en risk för grundvattenkvaliteten i reservvattentäkten.

Övergödningen beror främst på fosfor- och kvävebelastningen från jord- och skogsbruk. Bidrag från urbana ytor bedöms vara relativt små.

Den ekologiska statusen är enligt Viss-databasen år 2009 måttlig. Kvalitetskravet är att god ekologisk status ska uppnås senast år 2021.

Den kemiska ytvattenstatusen bedömdes däremot vara god redan år 2009, med undantag av kvicksilver.

Kväve- och fosforbelastning enligt länsstyrelsen

Diagrammet ovan visar en modellerad belastning från samtliga landområden, som tillför havsområdet vid Södertörn näringsämnen kväve och fosfor och är utförd av Länsstyrelsen. Observera att en stor belastning även kommer från Östersjön, samt att resultat från modelleringar ska tolkas med försiktighet, speciellt när det gäller små områden.

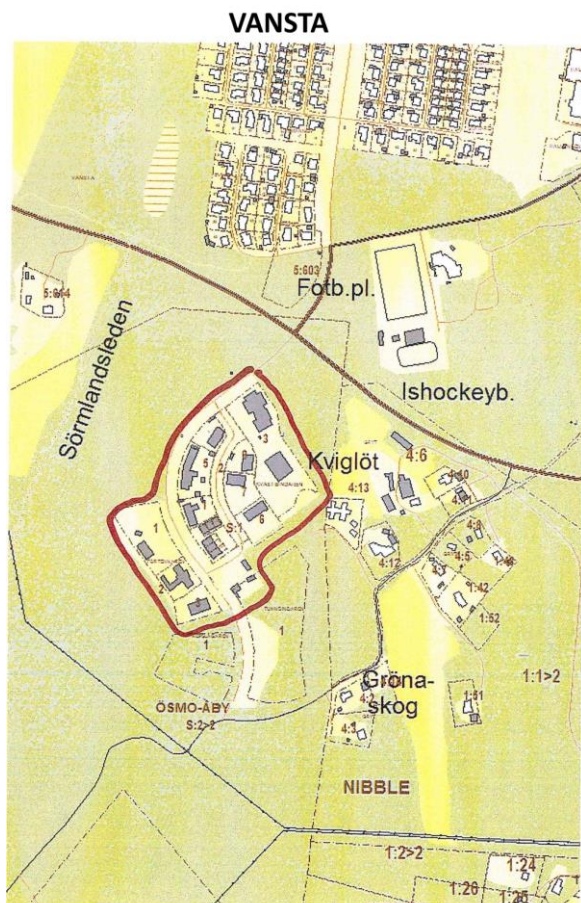
Jordbruk är den dominerande näringskällan. Gällande kväve bidrar även skog med en betydande del. De enskilda avloppen bidrar näst efter jordbruket med störst belastning av fosfor. Totalt sett har havsområdet en liten näringstillförsel från land, vilket gör det rimligt att anta att området även tillförs mycket näring från Östersjön.

Grundvattenförekomst Älby- Berga

Älby- Berga grundvattenförekomst håller en god kemisk grundavattenstatus. Kvalitetskravet är att statusen inte får bli sämre. Grundvattenförekomsten är ett vattenskyddsområde.

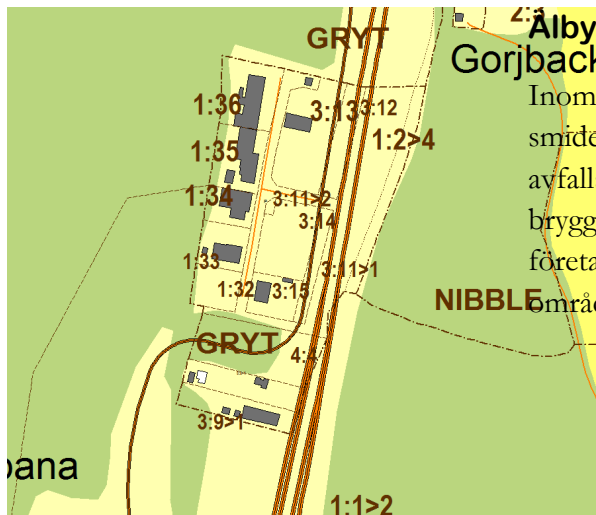
Industriområden

I projektet besöktes nedanstående industriområden i Nynäshamns kommun.

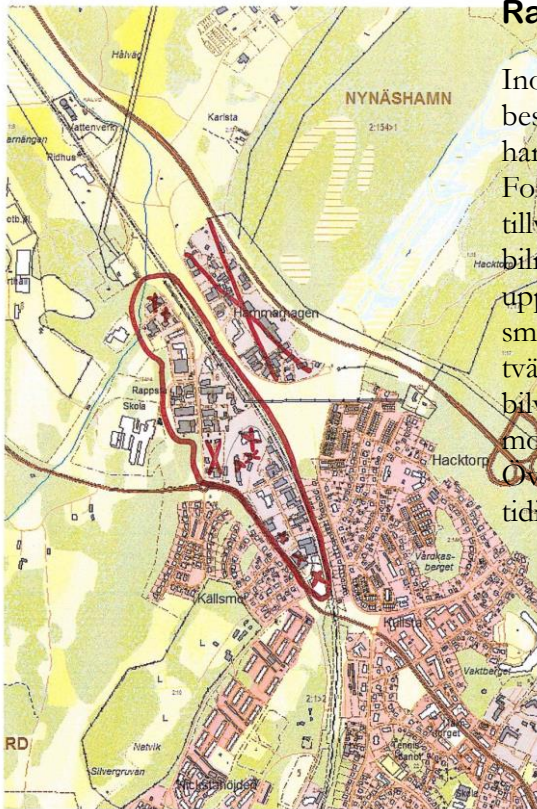

Vansta industriområde är beläget strax söder om Ösmo samhälle.

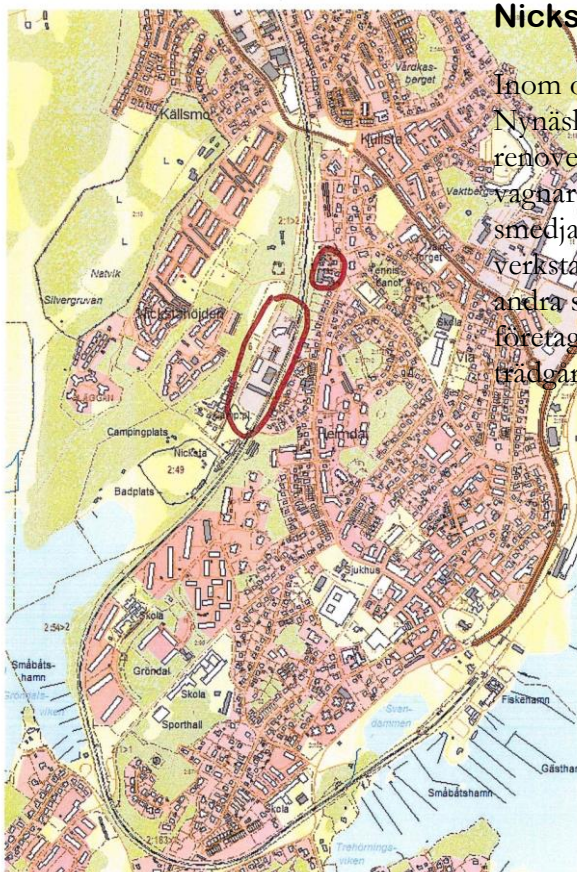
Inom området besöktes två schaktföretag, ett markanläggningsföretag och ett fastighetsförvaltningsföretag. Här finns även ett åkeri med ett jordsorteringsverk, ett snickeri, en smidesverkstad med slangservice och ett företag som utför blästring och målningsarbeten på fartyg, samt ett sprängtjänstföretag.

Inom Älby industriområde besöktes en smidesverkstad, en yrkesmässig avfallstransportör, en verkstad för bryggor, ett trädgårdsanläggningsföretag och ett måleri. Övriga företag i området har besökts tidigare.

Inom Rappsta industriområde besöktes främst företag som vi inte har besökt tidigare: Verkstadsföretaget Formverktyg som tillverkar formar för tillverkning av plastvaror, en bilrekonditioneringsfirma som fick en uppföljande inspektion, ett smidesföretag, ett åkeri, en firma som tvättar kylmöbler, ett bageri, en bilverkstad och ett lager med monteringsarbeten inspekterades. Övriga företag i området har besökts tidigare.

Nickstabadsvägen

Inom området finns Föreningen Nynäshamns Järnvägmuseum som renoverar ånglok, andra äldre lok samt vagnar. I verksamheten finns en smedja, en träverkstad, mekanisk verkstad samt vagn- och lokstall. På andra sidan av järnvägen besöktes ett företag som sköter trädgårdsanläggningar

Resultat

Förbundet har varit i kontakt med 31 företag vilket resulterade i 25 förelägganden fördelade på nio företag. Som mest fick ett företag föreläggande att åtgärda sex olika brister.

Föreläggandena bestod av att:

- anlita avfallstransportörer som har tillstånd att transportera bort avfall eller att anmäla egna transporter av avfall
- förvara flytande kemikalier och flytande farligt avfall invallat
- märka behållare för avfall med innehåll
- skaffa rutiner i egenkontrollen

En otillåten verksamhet med hantering av avfall inom Älby vattenskyddsområde påträffades. Verksamheten är nu avvecklad.

Av de tre kontaktade jordbruksföretagen visade det sig att ett av företagen hade vare sig inte har djurhållning eller odling. Ett företag hade endast ett par gäss. Många av jordbruksföretagen inom avrinningsområdet har förbundet inspekterat tidigare och för en del av dem finns inplanerade tillsynsbesök inom närtid.

Slutsatser

Förbundet kom i kontakt med 27 nya verksamheter. Bristerna i verksamheterna var dock inte av speciellt allvarlig art. För miljöns och tillsynens skull är det dock viktigt att förbundet fortsätter, att med jämna tidsmellanrum gå igenom vilka verksamheter som tillkommer, försvinner eller ändrar verksamhet i de olika industri- eller jordbruksområdena.

För att en vattenförekomst ska få en förbättrad näringsstatus behövs minskad eller förbättrad användning eller hantering av gödsel under lång tid inom avrinningsområdet. Anläggande av en sedimenteringsdamm i det nedre loppet av Kvarnbäcken skulle dock relativt snabbt kunna förbättra kvaliteten på vattnet som tillförs Nynäsviken. De sediment som finns i Nynäsviken bedöms vara näringsrika, vilket medför att de liksom inströmmade havsvatten, tillför näring till vikens vatten i en sådan omfattning att en återhämtning kan ta lång tid även om tillförseln av näringsämnen, kemikalier och rester av bekämpningsmedel drastiskt skulle upphöra från avrinningsområdet.

Det bedöms vara speciellt viktigt vid fortsatt tillsyn av jordbruk inom vattenskyddsområden att verka för att spridning av växtskyddsmedel görs på ett ansvarsfullt och reglementsenligt sätt.

Inventeringar av industriområden bör ske fortsättningsvis för att:

- Förbundet ska få möjlighet att uppdatera sig om vad som sker i olika områden genom många kontakter under en begränsad tid.
- Skapa en bra förståelse och acceptans för problem kring dagvatten och en giftfri miljö.
- Förbundets strategiska mål om att utsläpp av ämnen som bidrar till övergödning ska minska och målet om att spridning av miljöfarliga ämnen ska minska.
- Kustvattnet ska nå Sveriges miljömål om hav i balans samt levande kust och skärgård och ingen övergödning.
- Sveriges miljömål om grundvatten av god kvalitet ska nås.
- Miljökvalitetsnormerna i våra vattenförekomster ska uppnås.

Uppföljning

Verksamheter med allvarliga brister har förelagts att åtgärda dessa omgående eller inom en kortare tid. Förbundet följer upp dessa förelägganden. Mindre brister följs upp vid nästa ordinarie tillsynsbesök.